

KÖKÉNY ANDREA

John Adams és a holland–amerikai kapcsolatok kezdetei

A Holland Egyesült Tartományok 1782-ben Franciaország után a világon másodikként ismerte el az Amerikai Egyesült Államok függetlenségét. Ekkor került sor a két állam között a hivatalos kapcsolatfelvételre. Együttműködésük azonban jóval korábban kezdődött. Az Újvilág egyik első angol telepét létrehozó Zarándok Atyák 1620-ban Hollandiából indultak útnak. Négy évvel később pedig a Holland Nyugat-indiai Társaság Új-Amszterdam néven saját kolóniát alapított Észak-Amerikában. Igaz, ez a második angol–holland háborúban angol kézre került, és New Yorkra keresztelték át, de még a 18. század második felében is jelentős holland népeség élt itt.¹

Észak-Amerika és Hollandia között azonban még a bevándorlásnál is fontosabb köteléket jelentett a gyarmati időkben a kereskedelem, melynek jelentősége a függetlenségi háború alatt nőtt meg igazán. Az amerikai hadsereg hajózási és hadifelszerelés szükségletét – a hágai kormány tiltó rendelkezései ellenére is – főleg holland hajósok elégítették ki. A holland–amerikai közeledés elindítója és legfőbb mozgatója tehát nem hivatalos kezdeményezés, hanem az amerikai piac igénye és a holland vállalkozók jól felfogott érdeke volt.²

A semlegesség jó üzlet volt, ezért a Rendekek semlegesnek nyilvánították Hollandiát a Brit Korona amerikai gyarmatai ellen vívott háborújában is.³ A korabeli és a mai jog szerint is a semlegesség megszegésének minősült, s így *casus belli*ként szolgálhatott, ha egy állam hadianyagot szállított a háborúban bármely hadviselő félnek. Ugyanakkor, ha magánszemélyek folytattak ilyen kereskedelmet, országukat nem tekintették a semlegesség megszegőjének, csak a szállító kockáztatta áru esetleges elvesztését, illetve adott esetben, ha tevékenysége honi törvényekbe ütközött, a büntetést.⁴ A holland hajósok közvetlen és közvetett úton is el tudták juttatni a szükséges cikkeket Amerikába. Nem egyszer Francia- vagy Spanyolország érintésével indultak útnak, de az amerikai partvidék angol blokádja, majd Francia- és

---

¹ Új-Amszterdam megalapításának és korai történetének legátfogóbb feldolgozása Russel Shorto műve: *The Island at the Center of the World*. New York, 2005.

² Te Brake, Wayne: *The Dutch Republic and the Creation of the United States*. In: Krabbendam, Hans – Van Minnen, Cornelis – Scott-Smith, Giles (eds.): *Four Centuries of Dutch-American Relations, 1609–2009*. Middelburg, 2009. 206.

³ *Amsterdamsche Courant*, 1777. január 2.

⁴ A korszakhoz kapcsolódik az angol *privateer* kifejezés, ami tulajdonképpen olyan, ún. „szabadalomlevéllel” vagy zsákmánylevéllel ellátott magánhajót, bizonyos értelemben kalózhajót jelent, amely állami engedéllyel, illetve megbízásból tartóztatta fel az ellenség hajóit, s a zsákmányból meghatározott részt kapott, illetve maga is részt vett a csempészkereskedelem lebonyolításában.

Spanyolország hadba lépése után különösen fontos szerep jutott mind átrakási helyként, mind raktárként egy apró karib-tengeri szigetnek, St. Eustatiusnak.⁵

A holland kereskedők és tengerészek, bár nem kis kockázatot vállaltak, igen nagy hasznot húztak a tengeri szállításokból. Az Egyesült Tartományokból többek között leideni posztót, schiedami gint és haarlemi rövidárukat vittek Amerikába, cserébe rizst, indigót, fát és dohányt vásároltak. Az 1770-es években pedig újabb európai áru került egyre nagyobb mennyiségben forgalomba, a hadianyag.⁶ Az angolok minden eszközzel megpróbálták feltartóztatni a fegyverszállítmányokat, nem egyszer egészen a kikötőig követték a holland hajókat, de sem így, sem az újabb és újabb tiltakozásokkal nem értek el eredményt. A felháborodott britek 1774-ben a gyarmatokra irányuló hadianyagok exportját csempészetnek nyilvánították, majd megfenyegették a holland kormányt, és a hadiszállítások betiltását követelték.⁷ A hollandok pedig a brit flotta és a brit gazdaság fölényének tudatában engedni kényszerültek.⁸ 1775. március 20-án a Holland Egyesült Tartományokban hat hónapos embargót rendeltek el a gyarmatokra irányuló hadianyag (lőpor, lőszer, fegyver) és hajózási felszerelés (fa, kötél stb.) szállítmányokra. A megtalált csempészarút elkobozták, és súlyos bírságot róttak ki. Augusztus 10-én újabb hat hónappal meghosszabbították az embargót, majd a következő két évben további egy-egy évre.⁹

A tilalom természetes következménye a csempésztevékenység növekedése lett.¹⁰ Ez pedig hatással volt az évszázados múltra visszatekintő holland–angol szövetségre nézve is.¹¹ Amikor a britek követelésére a holland Össztartományi Gyűlés felelősségre vonta St. Eustatius kormányzóját, Johannes De Graaffot, de a vizsgálat végén visszahelyezte pozíciójába, s a csempészkereskedelem tovább folytatódott, Nagy-Britannia ezt nyílt provokációként

⁵ Israel, Jonathan I.: *The Dutch Republic. Its Rise, Greatness, and Fall, 1477–1806*. Oxford – New York, 1998. 1096–1097.

⁶ Schama, Simon: *Patriots and Liberators, Revolution in the Netherlands, 1780–1813*. New York, 1992. 59.

⁷ Van Wijk, Frederik Willem: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*. Leiden, 1921. 5.

⁸ Az 1770-es években az angol flotta száz olyan hadihajót számlált, melynek több mint hatvan ágyúja volt, miközben a hollandok csupán tizenegy ilyen hajóval rendelkeztek. Tuchman, Barbara W.: *The First Salute*. New York, 1988. 9.

⁹ *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken* (a továbbiakban: *Jaarboeken*), 1775. 196–199., 226.; Tuchman: *The First Salute*, 9.

¹⁰ A hollandok különböző álcázott csomagokat készítettek – gyakran teás ládákba vagy rizses hordókba tették a fegyvereket és a lőszert –, és hamis papírokat állítottak ki.

¹¹ Az 17. század második felében a két ország négy szerződést is kötött egymással (1654, 1667, 1674, 1678). Közülük a harmadik angol–holland háborút lezáró 1674-es westminsteri béke és az azt követő 1678-as védelmi szövetség új alapokra helyezte az egykori riválisok viszonyát. A hollandokra nézve kedvező és akadályozó tényezőket is tartalmaztak az egyezmények. Így például előnyös volt az 1674-es béke egyik záradéka, mely szerint bármelyik félnek jogában állt háború idején árut szállítani a másik ország ellenségeinek/ellenfeleinek is, meghatározott hadianyagok kivételével. Ugyanakkor az 1678-as szerződés alapján a hollandoknak hatezer fős sereget és húsz hajóból álló flottát kellett szűkség esetén a britek rendelkezésére bocsátani. A hagyományos jó viszony mellett a helytartót, V. Vilmost családi kapcsok fűzték Nagy-Britanniához. Anyja, Anna Anglia hercegnője volt. Állandó tanácsadója, Brunswick hercege és a holland rendi gyűlés tagjai is nagyrészt angol pártiak voltak. Israel: *The Dutch Republic*, 1080–1081.; Palotás Zsolt: *Békeszerződés Anglia és a Holland Egyesült Tartományok között (Westminster, 1674. február 19.)*. Documenta Historica 88, Szeged, 2012. A második és harmadik angol–holland háború diplomáciájához lásd: Palotás Zsolt: *Diplomácia Anglia és Hollandia között a bredai (1667) és a westminsteri (1674) békeszerződések tükrében*. In: Nagy Edit (szerk.): *Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület, „Nemzedékek együttműködése” című IV. PhD konferencia tanulmánykötete*. Budapest, 2012. 43–52.

értékelte, s 1780. december 20-án hadat üzent az Egyesült Tartományoknak. Ezzel kezdetét vette a negyedik angol–holland háború.¹²

Mindezekekről csak szűkszavúan szólnak a korszakkal foglalkozó összefoglaló művek. Ezek többnyire csak Franciaország segítségéről és Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais titkos üzleteiről számolnak be, melyeket a francia külügyminiszter, Charles Gravier, Vergennes grófja megbízásából „Rodrigue Hortalez és Társa” néven 1776 májusától folytatott.¹³ A francia szállítások megindulása előtt azonban a hollandok már több mint egy éve ellátták hadianyaggal a gyarmatokat. Közben pedig elkezdődött a hivatalos kapcsolatfelvétel előkészítése is. A jelen tanulmányban azt a folyamatot követem nyomon, melynek során az amerikai Kongresszus által Hollandiába küldött John Adams elérte, hogy az üzleti körök után hivatalosan is fogadják őt az Egyesült Tartományokban, átvegyék követi megbízását, kölcsönt nyújtsanak országának, majd kereskedelmi és barátsági szerződést kössenek azzal. Ehhez a holland–amerikai kapcsolatok kezdetéről készült összefoglaló munkákat, illetve főként Adams levelezését és a korabeli holland sajtó híreit elemeztem.

A téma első átfogó feldolgozásai 1911-ben és 1921-ben jelentek meg Hollandiában,¹⁴ ezt követően azonban évtizedeken keresztül nem készült róla nagyobb lélegzetű elemzés. Schulte Nordholt volt az, aki a függetlenségi háború és a holland–amerikai kapcsolatok kezdetének kétszáz éves évfordulója alkalmából megírta a máig is legteljesebb összefoglalást a holland–amerikai kapcsolatokról.¹⁵

A korabeli holland lapokra általában jellemző volt, hogy igyekeztek friss, tárgyilagos hírekkel szolgálni. Sokszor teljes terjedelmében, de különösebb kommentár nélkül jelentettek meg levelezéseket, petíciókat, memorandumokat és más dokumentumokat. Az *Amsterdamsche Courant*, a holland üzleti élet vezető városának hetilapja országokra lebontva tudósított az eseményekről.¹⁶ Az amerikai gyarmatokat azonban egészen sokáig csak az angol, francia vagy holland témájú hírekben említette. A függetlenségi háborúnak 1782. július 20-ai számában szentelt először önálló hírt *Noord-Amerika* címmel.

Eltérő műfajából adódóan más felépítésű volt a szintén Amszterdamban megjelenő *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken*, mely hónapokra, különböző tartományokra s azokon belül különböző városokra lebontva csoportosította a híreket.¹⁷ Rendszeresen közölte a holland rendi gyűlés, a *Staten Generaal* határozatait, a külföldi követek jegyzékeit, a kereskedők és a különböző testületek folyamodványait és a Rendek, illetve a helytartó, V. Vilmos válszáit. Beszámolt a csempészkereskedelem központjává váló Nyugat-Indiák eseményeiről és St. Eustatiusról, s figyelemmel kísérte John Adams tárgyalásait is. Az amerikai Kongresszus

---

¹² *Jaarboeken*, 1780. 909–923.; Edler, Friedrich, M. Dipl., PhD: *The Dutch Republic and the American Revolution*. Baltimore, 1911. 190.

¹³ Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: érdekek és értékek*. Budapest, 2014. 17., 21–22.; Urbán Aladár: *Köztársaság az Újvilágban. Az Egyesült Államok születése, 1763–1789*. Budapest, 1994. 168–171.; Nordholt, J. W. Schulte: *The Dutch Republic and American Independence*. Chapel Hill, NC, 1982. 36.

¹⁴ Edler: *The Dutch Republic and the American Revolution*, id. mű; Van Wijk, Frederik Willem: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*. Leiden, 1921.

¹⁵ Nordholt, J. W. Schulte: *Voorbeeld in de Verte: De invloed van de Amerikaanse revolutie in Nederland*. Baarn, 1979.; Nordholt, J. W. Schulte: *The Dutch Republic and American Independence*. Chapel Hill, NC, 1982.

¹⁶ *Amsterdamsche Courant*. Amsterdam, 1672–1882.

¹⁷ *Jaarboeken*, 1766–1789.

megbízottjának tevékenységéről a holland sajtón kívül levelezéséből tudhatunk meg legtöbbet.¹⁸

John Adams Hollandiában

A Kontinentális Kongresszuson először 1777 júliusában merült fel, hogy a Hollandiával kiépített kereskedelmi kapcsolatokon kívül másfajta együttműködést is kezdeményezzen a függetlenségéért harcoló Amerikai Egyesült Államok, s e célból megbízottat küldjön az Egyesült Tartományokba. A hollandok azonban ekkor még szorosan kötődtek Nagy-Britanniához, így a javaslat jó időre függőben maradt. Csak 1779 októberében került újra elő, amikor Jonathan Trumbull, Connecticut kormányzója a Kongresszusnak olyan hollandiai leveleket adott át, melyekből a létrehozott *ad hoc* bizottság azt a következtetést vonta le, hogy lehetséges volna kölcsönt kapni Hollandiában, s azt javasolta, nevezzenek ki valakit a tárgyalásokra. Ezután a Kongresszus úgy döntött, hogy tízmillió dolláros kölcsönről kell egyeztetést kezdeni, melynek visszafizetését a testület garantálja, s mely érdekében fel kell venni a kapcsolatot amszterdami bankárokkal. Az ügy lebonyolításával megbízott személyt fel kívánták hatalmazni arra is, hogy kereskedelmi és barátsági szerződést kössön a Köztársasággal.

1779. november 1-jén Henry Laurens nevezte ki teljhatalmú követté a holland rendi gyűléshez, a *Staten Generaal*hoz. Ugyanezen a napon kapta kézhez Trumbull Joan Derk van der Capellen báró, az amerikai függetlenségi háború egyik leglelkesebb híve július 6-ai levelét, melyben azt javasolta a Kongresszusnak, hogy tájékozódás, az ország nyelvével, lakóival és befolyásos embereivel való ismerkedés céljából titokban küldjön megbízottat az Egyesült Tartományokba, hogy amikor eljön az idő a nyílt kapcsolatfelvételre, már minden készen álljon. Ez a levél csak megerősítette a Kongresszus határozatát.¹⁹

Bármennyire nagy szüksége volt az amerikaiaknak a holland segítségre a háború folytatásához, Laurens késlekedett, s csak 1780 augusztusában talált olyan hajót, melyről úgy ítélte meg, ki tudja játszani a brit flotta éberségét. A Kongresszus nem várhatott ilyen sokáig. Így 1780. június 20-án John Adamst jelölte ki Laurens helyére.²⁰ Adams ekkor már ugyanis Európában tartózkodott. Amikor 1777-ben az amerikai Kongresszus visszarendelte három franciaországi küldöttének egyikét, Silas Deane-t, helyére őt nevezte ki. Adams 1778 tavaszán érkezett Párizsba, s bár 1779 augusztusában visszatért Amerikába, nem sokáig maradt ott. Még ez év szeptemberében útnak indult Európába, s 1780 februárjában újra Párizsba érkezett.²¹ Közben azonban a Kongresszus 1779 májusában Benjamin Franklint egyedüli teljhatalmú francia követté nevezte ki, így Adamsnek nem sok tennivalója maradt. Az első heteket ezért azzal töltötte, hogy leveleiben beszámolt a Kongresszusnak az európai ügyekről, a Holland Köztársaságban lévő nyugtalanságról, s mindarról, amiről a francia külügyminiszter, Vergennes gróf tájékoztatta. Találkozik során azonban az is kiderült, hogy Franciaország teljes mértékben befolyása alá kívánta vonni az Egyesült Államokat. Ezért Adams

¹⁸ Adams, Charles Francis (ed.): *The Works of John Adams*. Vol. 7. *Letters and State Papers 1777–1782*. (a továbbiakban: *The Works of John Adams*) Boston, 1853–1856.

¹⁹ A kezdeményezésekről összefoglalót ad Van Wijk: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*, 87–90.

²⁰ John Adams 1780. szeptember 19-ei levele a Kongresszus elnökének. In: *The Works of John Adams*, 258–259.

²¹ Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 103. John Adams európai tartózkodásáról, az Egyesült Államok külkapcsolatainak kialakításában játszott szerepéről, a kereskedelmi és diplomáciai egyezmények megkötésére – többek között Hollandiában – tett erőfeszítéseiről lásd: Lévai Csaba: *Van esély nyitásra a császár részéről: Egy Habsburg–amerikai kereskedelmi egyezmény lehetősége az 1780-as években amerikai szemmel*. Aetas, 27. évf. (2012) 3. sz. 20–48.

elhatározta, lazítani próbál az egyoldalú francia függőségen, s más segítség után néz. Egyelőre magánemberként indult el Hollandiába 1780. július 27-én, s titkárát, Francis Danát még hátrahagyta.²²

Érkezését az amerikai Kongresszus titkos ügynöke, Charles W. F. Dumas készítette elő, aki Hágában bemutatta őt a francia követnek és számos holland patriótának. Amszterdamban pedig a város polgármesterével, ügyészével és legfontosabb bankáiraival ismertette össze.²³ Adams a Kongresszusnak küldött első levelében sajnálatát fejezte ki, hogy Laurens még nem érkezett meg Hollandiába, mert saját fogadtatásából úgy ítélte meg, nagy szükség lenne meghatalmazott személyre.²⁴ Az első három hét után feleségének is lelkesedéssel számolt be a „páratlan” hollandiai lehetőségekről.²⁵ Első benyomásai azonban valójában csak a németalföldi szabadságharcról és forradalomról általa olvasott művekből szerzett felületes ismereteit erősítették meg. A valódi helyzet némileg más volt.

A 18. századra megtorpant a korábbi fejlődés, az egykor monopóliumnak számító piacok és iparágak egyre több külföldi vállalkozás versenyébe ütköztek. Látszólag ugyan semmi sem változott, a válság azonban már az élet minden területén érezhető volt, s ha ezt nem is mindig juttatták kifejezésre, az emberek tudatában voltak annak, hogy az Egyesült Tartományok könnyen elveszthette addigi pozícióit.²⁶

A változáshoz szükséges reformokat majdnem teljesen lehetetlenné tette a szinte átláthatatlan belpolitikai helyzet, mindenekelőtt az elavult intézményrendszer, mely rendkívül nehézkesen működött. Ennek legfőbb oka a tartományok közötti federális kapcsolat volt. Az Egyesült Tartományok még mindig az Utrechti Unió által létrehozott laza szövetség volt, s szó sem lehetett erős központi kormányról. A hét tartomány különböző méretű, földrajzi elhelyezkedésű (belső vagy tenger melléki), vallású, politikai beállítottságú volt, melyek mindegyike a helyi érdekek érvényesítésére, a tartományi gyűlések, a városi tanácsok és a különböző helyi hivatalok jogainak megőrzésére törekedett. Mindez jelentős mértékben akadályozta a vélemények egyeztetését és közös álláspont kialakítását.²⁷

A tartományi széttagoltságon a jószándékú, de gyengekező helytartó sem tudott úrrá lenni. V. Vilmos névleg ugyan a kormány élén állt, s a szárazföldi és a tengeri haderő parancsnoka volt, befolyását azonban csak a kereskedelmi társaságok és a városok vezető

²² Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 106.

²³ Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 108. Dumas a későbbiekben is folyamatosan segítette Adamst, titkára és tolmácsa lett.

²⁴ 1780. augusztus 14-ei, a Kongresszus elnökének írt levelében úgy fogalmazott, hogy Amszterdam az információk központja Európában, s úgy vélekedett, kölcsönt lehetne kérni, és különböző áruk – például ruhaneműk – vásárlásával tovább fejleszteni a kereskedelmi kapcsolatokat. *The Works of John Adams*, 244–246.

²⁵ „Nagyon tetszik Hollandia. Egyedülálló ország. Nem hasonlítható máshoz. [...] Az itt tapasztalható takarékoság, szorgalom és rend követendő példa honfitársaim számára. Ezen erények következménye hatalmas vagyon és páratlan fejlődés.” John Adams 1780. szeptember 4-ei levele Abigail Adamsnek. Butterfield, L. H. – Friedlaender, Marc (eds.): *Adams Family Correspondence*. Vol. 3. Cambridge, Mass., 1973. 409–411.

²⁶ A holland belpolitikai viszonyokról lásd: *A holland nagyhatalom le hanyatlása a XVIII. században*. In: Wittman Tibor: *Fejezetek a Benelux államok történetéből*. Acta Historica Tomus XXXIV., Szeged, 1971. 5–10.; *A németalföldi forradalom rövid története*. Acta Historica Tomus VII., Szeged, 1961. 89–98.; *Németalföld aranykora*. Budapest, 1965. 194–195.; Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 11–16., 62–64.; Israel: *The Dutch Republic, 1080–1081, 1095–1096*.; Harris, James Howard (ed.): *Diaries and Correspondence of James Harris, First Earl of Malmesbury*. London, 1844. 108–109.

²⁷ Israel: *The Dutch Republic*, 446.

tisztségviselőinek kinevezésénél tudta érvényesíteni. Ezzel az eszközzel sikerült a pozíciókra áhítozókat személyéhez kötni.²⁸

A szuverenitást valójában a holland Össztartományi Gyűlés, a *Staten Generaal* testesítette meg. A Rendek hozták a törvényeket, vetettek ki adókat, irányították a külpolitikát, üzentek hadat vagy kötöttek békét. A *Staten Generaal* határozatai kötelezők voltak a Köztársaságra nézve. Ez a testület nevezte ki a követeket, adta számukra az utasításokat és értékelte jelentéseiket. Minden szerződés, szövetség, egyezmény a *Staten Generaal* nevében készült, és az is ratifikálta. A rendi gyűlés a tartományi autonómia elvére épült, benne minden tartomány, méretétől függetlenül, egy szavazattal rendelkezett. Az egyes kérdésekben a képviselőket kötötte az az utasítás, amit a tartományok rendi gyűlésétől kaptak. A legfontosabb kérdések eldöntéséhez egyhangú szavazásra volt szükség. Ilyen körülmények között meglehetősen lassan és körülményesen folyt a törvényhozás munkája. A *Staten Generaal* működését az is nehezítette, hogy elnöke minden héten más tartományból került ki.

A döntésre váró ügyeket a Rendek elküldték a tartományi gyűléseknek, amelyekben a nemesek és a városi méltóságok vettek részt, majd azok továbbították a városi tanácsoknak, s onnan kerültek vissza a vélemények és határozatok a Rendek elé. A városok csaknem független köztársaságokként léteztek az államon belül. Élükön a polgármester állt, aki a tanácsosokkal együtt a nagytanácsot alkotta. A városi tanácsosok, a tartományi gyűlések, a kormányhivatalok és a rendi gyűlés tagjai, az ügynevezett régensek alkották a holland államélet testét és lelkét. Bár ezek a tisztségek papíron választhatók voltak, valójában figyelembe sem vettek olyan jelöltet, akinek családja nem rendelkezett számottevő vagyonnal, és nem volt jövedelmeire és kapcsolataira alapozott megfelelő társadalmi rangja. A régensek családjai egymás között házasodtak, segítették vagy éppen kinevezték egymást a városi hivatalokba, a különböző vállalkozások igazgatói székébe, és ezeken a testületeken keresztül a tartományi és a rendi gyűlésbe.

Lényegében ők alkották Orániai Vilmos hívei mellett azt a másik nagy pártot, akikkel szemben az ország gazdag kereskedőit, kézműveseit és értelmiségét tömörítő csoport az 1760-as évek végén és az 1770-es évek elején szervezkedni kezdett. Ezek a gazdasági válságot és a társadalmi változások szükségességét érzékelő középosztálybeliek lettek a „patrióták”, akik egyre inkább beleszólást követeltek a kormányzásba. Nem elégedtek meg a részvétel nélküli képviselettel – vagyis, bizonyos tekintetben ugyanaz jelentett számukra problémát, mint az észak-amerikai gyarmatokon élőknek Nagy-Britanniával szemben. A patrióták főleg Holland Tartományban és a nagyobb városokban – köztük Amszterdamban – tettek szert jelentős befolyásra. Ezek a területek Franciaország és az amerikai gyarmatok felé hajlottak, míg a tartományok közül azok, ahol V. Vilmosnak nagy birtokai feküdtek, szinte teljesen az angolok mellett álltak.²⁹

A meglehetősen összetett és néhol kusza belpolitikai helyzet, a gazdasági hanyatlás következményei és az Angliától való függőség miatt sok időre és türelemre volt szükség, míg a holland kormány határozottan állást foglalt az angol–amerikai konfliktusban. Érthető módon Hollandia nem akart sem tengeren, sem szárazföldön háborút viselni.

John Adams 1781. szeptember 19-én kapta kézhez a Kongresszus júniusi megbízását arról, hogy tárgyalásokat kezdjen a kölcsönökről abban az esetben, ha kollégája, Laurens nem érkezne meg.³⁰ Ezt azonban kevésnek találta, mert szerinte teljes körű meghatalmazásra lett

²⁸ Israel: *The Dutch Republic*, 1095.

²⁹ Israel: *The Dutch Republic*, 1095.

³⁰ Adams ekkor még nem tudta, hogy Laurens érkezésére hiába várt, mert hajója szeptember 3-án brit fogságba esett. *Jaarboeken*, 1781. 156.

volna szüksége ahhoz, hogy eredményt tudjon elérni. Mindenesetre több üzletemberrel is felvette a kapcsolatot.³¹ Két hónappal későbbi levelében azonban csalódottságáról számolt be: megérkezése után tele volt reménnyel, hiszen azzal bíztatták, hogy megfelelő meghatalmazással jelentős kölcsönt kaphat, de most úgy tűnt, a hollandok részéről már nem tapasztalható ugyanaz a készség. Nem is igazán tudott eligazodni a belpolitikai viszonyokban: a Kongresszusnak írt leveleiben megpróbálta felvázolni a helyzetet, a különböző pártok közötti ellentéteket, a *Staten Generaal* működését, a városi kormányzást és az egész döntéshozatali mechanizmus nehézségét.³² Dolgát azonban egyelőre nem is az nehezítette igazán, hogy az Egyesült Tartományokban s főleg a döntésre jogosultak körében még sokkal erősebb volt a brit párt, mint a függetlenségükért harcoló amerikai gyarmatok mellett állást foglalók táborába. Közben azonban kiderült, hogy Laurens fogságba esett, s egyre jobban átalakult a holland–brit viszony is. Az amerikainál különböző holland üzletemberektől származó levelek mellett megtalálták ugyanis azt az 1778-as holland–amerikai titkos szerződést is, melyet Amszterdam képviselőjében Jean de Neufville kötött a korábban Párizsban tartózkodó három amerikai megbízott egyikével, Arthur Lee-vel.³³ Így nyilvánosságra került Amszterdam és az amerikaiak kapcsolata.³⁴ Az ügy óriási felháborodást váltott ki Nagy-Britanniában, s még nagyobb vitát Hollandiában. Mindezekből Adams egyetlen következtetést vont le: nem tudni, mi lesz a dolgok kimenetele, de az biztos, pénz egyelőre nem várható.³⁵

1781. december 12-én Joseph Yorke, a Hollandiába delegált brit nagykövet memorandumot intézett a *Staten Generaal*hoz. Ebben „a Köztársaság alkotmányának megszegéséről beszélt, amit pedig »a király garantált«”.³⁶ Mindez úgy hangzott, mintha Hollandia Nagy-Britannia egyfajta protektorátusa lett volna, ezért egyszerre váltott ki meglepetést és haragot az országban. Ennek ellenére az Egyesült Tartományok még mindig a béke bármí áron történő megőrzésére törekedett. Ez azonban hiábavalónak bizonyult. 1780 karácsonyán a londoni kormány visszahívta Yorke-t, s bár a *Staten Generaal* is ugyanezt tette követével, Jan Walraaddal, Welderen grófjával, sőt kérte, hogy előtte adja át a briteknek az Egyesült Tartományok határozatát a Fegyveres Semlegesség Ligájához való csatlakozásról, a britek ezt nem fogadták el. Így Hollandiát tüntették fel agresszorként.³⁷

³¹ John Adams 1780. szeptember 16-ai levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 258–259.

³² John Adams 1780. november 17-ei levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 330–331.

³³ A történelem egyik legszokatlanabb megállapodása jött létre. Két olyan férfi kötötte, akinek igazán nem is volt rá felhatalmazása, két olyan fél nevében, melyek egyike egy nemzetközileg még el nem ismert, éppen létrejövőben lévő állam volt, a másik pedig egy város, melynek nem volt jogi státusza az államok között. Tulajdonképpen kereskedelmi és barátsági szerződés tervezete volt ez, mely a felek szándéka szerint akkor lépett volna életbe, ha Nagy-Britannia elismeri az Amerikai Egyesült Államok függetlenségét. Éppen ezért nem elégítette ki az amerikaiakat, de fokozta a britek ellenérzéseit.

³⁴ A *Jaarboeken* közölte a tervezet teljes szövegét. *Jaarboeken*, 1781. 160–206.

³⁵ John Adams 1780. november 30-án írt levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 339.

³⁶ Van Wijk: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*, 109.

³⁷ Edler: *The Dutch Republic and the American Revolution*, 164–166. A Fegyveres Semlegesség Ligája II. Katalin cárnő kezdeményezésére jött létre 1780-ban, s legfőbb célja a semleges országok érdekeinek védelme volt a brit flotta atrocitásaival szemben. Dánia, Svédország, Poroszország, a Német-római Császárság, Portugália és Nápoly-Szicília belépését követően lett tagja az Egyesült Tartományok. Van Wijk: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*, 63.; Israel: *The Dutch Republic*, 1095.; Magyarics: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*, 24.

Adams a Kongresszusnak küldött levelében kronológiát készített a november-decemberi eseményekről, ezzel illusztrálva a háború elkerülhetetlenségét.³⁸ 1781 januárjában írott levelei helyzetének egyre reménytelenebbé válásáról tanúskodnak: Francis Danához írt levelében például úgy fogalmazott, hogy „ez a nép még nem hiszi el, hogy hadban áll Angliával, s ahelyett, hogy maga cselekedne, Oroszország és az északi hatalmak segítségére vár; [...] arról pedig, hogy egyezmény születhet a kölcsönről, nem is érdemes beszélni...”³⁹

Pedig az új esztendő meghozta számára, amit kívánt. 1781. január 1-jén a Kongresszus az Egyesült Államok hivatalos követévé nevezte ki. Megbízását március elején kapta kézhez.⁴⁰ Március 8-án memorandumot intézett a *Staten Generaal*hoz, melyben szabad, de védett tengeri hajózást javasolt, vagyis az Egyesült Államok csatlakozását a Fegyveres Semlegesség Ligájához és a holland kikötők megnyitását az amerikai hajók előtt.⁴¹ Erre mindössze három holland tartománybeli város reagált pozitívan, de ők sem hivatalosan.⁴² Érthető, hogy március 19-ei levele ismét panaszos hangú: „Azt kell, hogy mondjam, egyetlen megbízatás sem kívánt több türelmet, kitartást és körültekintést, mint ez.”⁴³ A Kongresszusnak küldött jelentéseiben állandó téma volt a kölcsön ügye, s rengeteg levelet váltott különböző holland üzletemberekkel, Dumas-val és a francia követtel is.⁴⁴ Be kellett azonban látnia, hogy addig nem érhet el sikert, míg el nem ismerik követként, s ezzel államát szuverén hatalomként. Elszántságát mutatja, hogy áprilisban házat vett Amszterdamban, s újult erővel látott munkához.⁴⁵

1781. április 19-én újabb memorandumot írt a *Staten Generaal* számára, melyben összefoglalta, hogyan és miért kezdődött a harc az amerikai gyarmatokon, megindokolta, miért fordultak Hollandiához, és felvázolta, milyen előnyökkel járna a szorosabb kapcsolat. Elsősorban a történelmi kötelekeket (Zarándok Atyák, Új Amszterdam alapítása) és a kormányzati forma, a vallás és a függetlenségért vívott harc hasonlóságait hangsúlyozta, s természetesen a gazdasági, főleg kereskedelmi együttműködés által kínált lehetőségeket. Írása tulajdonképpen ügyes propagandaként is felfogható, mely a születőben lévő Amerikai Egyesült Államok legfőbb célját is megfogalmazta: nyitott kaput találni minden országba az őszinte kölcsönösség alapján.⁴⁶ Adams ügy iránti elkötelezettségét és bizakodását jól jellemzi, ahogyan felkészült a dokumentum átadására. Barátaiktól ünnepélyes hangon vett búcsút, s még kardot is kötött, mielőtt elindult Hágába.⁴⁷ Ott azonban csalódnia kellett, a *Staten Generaal* soros elnöke elutasította. Indoklása szerint azért nem vehette át a dokumentumot, mert országa még nem ismerte el az Egyesült Államok függetlenségét. Mindent azért megígért, hogy tájékoztatja erről az Össztartományi Gyűlést, majd a tartományokat is. Még kevesebb

³⁸ John Adams 1781. január 5-ei levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 352.

³⁹ John Adams 1781. január 18-ai levele a Francis Danához. In: *The Works of John Adams*, 354.

⁴⁰ John Adams 1781. március 1-jei levele Bickerhez. In: *The Works of John Adams*, 372.

⁴¹ Memorandum a *Staten Generaal*hoz. In: *The Works of John Adams*, 373.

⁴² A három város Amszterdam, Dordrecht és Haarlem volt. Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 159.

⁴³ John Adams 1781. március 19-ei levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 380.

⁴⁴ John Adams 1781. március 27-ei levele De Neufville-hez. In: *The Works of John Adams*, 383.; Franklinhez, 1781. április 10. In: *The Works of John Adams*, 386–387.; De la Vauguyonhoz, 1781. április 16. In: *The Works of John Adams*, 388.

⁴⁵ A ház ma is áll a Keizersgracht 529. szám alatt.

⁴⁶ Memorandum a *Staten Generaal*hoz. Leyden, 1781. április 19. In: *The Works of John Adams*, 396–407.

⁴⁷ Nordholt: *The Dutch Republic and American Independence*, 165.

sikerrel járt Adams, amikor a helytartónak próbált meg átadni egy hasonló tartalmú dokumentumot. Titkárával ugyan találkozott, de két órával később felbontatlanul kapta vissza az V. Vilmoshoz írt memorandumot.⁴⁸ Ezek után más úton kellett próbálkoznia. Bár a franciák, sőt néhány holland barátja is úgy vélte, még túl korai nyilvánosságra hozta a memorandumot, mely szinte valamennyi holland újságban megjelent.⁴⁹ Várakozása hamarosan beigazolódtott. Főleg a gazdasági kapcsolatokról szóló érvelése váltott ki reakciókat. A vélemények ugyan két ellentétes csoportra oszlottak, melyek szerint az Egyesült Államok vagy partner lesz, vagy vetélytárs, de Adams neve most már széles körben ismertté vált, s ezzel az általa képviselt ügy is.

1781. június elején elküldött egy példányt a *Staten Generaal*nak és V. Vilmos titkárának a tizenhárom amerikai állam végleges konföderációjáról szóló dokumentumból, de ezeket is visszakapta.⁵⁰ Egyetlen dolgot tehetett ezután: várt. De nem tétlenül. Párizsba utazott, hogy megbeszéléseket folytasson a béke esetleges feltételeiről, de itt sem tudott előre lépni. Hazatérte után kapta kézhez a Kongresszus hivatalos megbízását, mely a békedelegáció tagjává nevezte ki.⁵¹ A helyzetet azonban mindaddig reménytelennek ítélte, míg Frederick North kormányával kellett egyezkedni. Teljesen elcsüggedt, betegeskedett is, legszívesebben visszatért volna Amerikába.⁵²

1781 őszen azonban végre kedvezőbbé vált helyzete. Október 20-án Joan Derk van der Capellen báró, Zutphen negyed képviselője beszédet intézett Gelderland gyűléséhez, melyben az Amerikai Egyesült Államok függetlenségének elismerésére szólított fel.⁵³ November 4-én Friesland Tartomány Oostergoo negyedében hangzott el hasonló javaslat.⁵⁴ November 23-án pedig John Adams egyszerre két jó hírt is kapott: a yorktowni fegyverletételről készült jelentést és a Kongresszus augusztus 16-ai határozatát, mely teljhatalmú követté nevezte ki, és megbízta kereskedelmi és barátsági szerződés, valamint szövetség létrehozásával – lehetőleg a franciákkal kötendő hármas szövetség részeként. Előfeltételként persze megjelölték, hogy a Köztársaság ismerje el az Egyesült Államok függetlenségét, és mindkét fél tovább harcoljon mindaddig, amíg a függetlenséget a végső béke el nem ismeri.⁵⁵ Bár Adams nem nagyon örült annak, hogy az utasítás értelmében szoros kapcsolatot kellett tartania a francia követtel, mégis újult erővel látott munkához. December elején már arról számolt be a Kongresszusnak, hogy a hollandok is kezdenek megélni. Pamfletek, újságcikkek jelentek meg a létrehozandó szövetségről, igaz, még mindig hallatszottak olyan hangok is, melyek Nagy-Britannia mellett foglaltak állást.⁵⁶

Barátai sürgették, kérjen egyértelmű választ memorandumára. Kedvező alkalom kínálkozott ere, amikor a *Staten Generaal* soros elnöke a mérsékelt dordrechti polgármester lett.

⁴⁸ John Adams 1781. május 3-ai levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 409.

⁴⁹ A memorandum publikálása szokatlan volt a korabeli diplomáciában. Nem ez volt azonban Adams egyetlen újítása, hanem az is, hogy a dokumentumot nem franciául, hanem angolul jelentette meg. Van Wijk: *De Republiek en Amerika 1776 tot 1782*, 136.

⁵⁰ John Adams 1781. június 1-jei levele a *Staten Generaal*hoz. In: *The Works of John Adams*, 423.

⁵¹ John Adams 1781. augusztus 25-ei levele Franklinhez. In: *The Works of John Adams*, 459.

⁵² John Adams 1781. augusztus 3-ai levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 453–455.

⁵³ *Jaarboeken*, 1781. 1884.

⁵⁴ *Jaarboeken*, 1781. 2208–2212.

⁵⁵ John Adams 1781. november 24-ei és november 25-ei levele Vauguyon hercegéhez. In: *The Works of John Adams*, 481–482., 483–484.

⁵⁶ John Adams 1781. december 4-ei levele a Kongresszus elnökéhez. In: *The Works of John Adams*, 487–489.

Adams 1782. január 9-én találkozott vele, átadta kérelmét, melyet továbbítottak az egyes tartományokba. Hogy nyomatékosítsa és népszerűsítse kérését, körbeutazta a holland városokat, s mindenhol meleg fogadtatásra talált.⁵⁷ Hága azonban továbbra is hallgatott, s bár újra és újra tájékozódni próbált a kölcsön ügyében, január végén is azt a választ kapta, hogy négy-öt bankár irányítja az üzleteket, s csak akkor reménykedhet, ha közülük sikerül megnyernie legalább egyet. Ez azonban szinte lehetetlen volt, mivel ők – éppen kölcsönök révén – szorosán kötődtek Nagy-Britanniához és a holland udvarhoz. Adams helyzetét nehezítette, hogy az egyes amerikai államok külön-külön is folytattak tárgyalásokat a kölcsön ügyében – nem egyszer kedvezőbb kamatfeltételeket ajánlva, mint Adams –, ráadásul a holland bankároknak a franciák és a Holland Nyugat-indiai Társaság igényeit is ki kellett elégíteniük.

Egy hónappal később azonban a holland–amerikai hivatalos kapcsolatfelvétel visszafordíthatatlanná vált. Friesland Tartomány azt az utasítást adta képviselőjének, hogy lépjen fel a *Staten Generaal*-ban John Adams követként való elismertetése érdekében.⁵⁸ Márciusban pedig előbb Holland Tartomány városai, majd a többi tartomány is petíciókkal árasztották el a rendeket, melyekben Adams követi megbízásának és az Egyesült Államok függetlenségének elismerését kérték.⁵⁹ Április első heteiben a tartományi gyűlések sorra Adams elismerése mellett döntöttek.⁶⁰ A vitákban persze újra és újra szóba kerültek a kapcsolattól várható előnyök és hátrányok, de egyre nagyobb súllyal esett latba a kereskedelmi együttműködéstől remélhető haszon is. S bár az angolok arra törekedtek, hogy különbékét kössenek az Egyesült Tartományokkal, a Rendeket nem lehetett már befolyásolni. 1782. április 19-én a *Staten Generaal* határozatot hozott, melyben John Adams az Amerikai Egyesült Államok követeként ismerte el.⁶¹ Április 22-én fogadta V. Vilmos, másnap pedig átadta a kereskedelmi és barátsági szerződésről szóló javaslatot az Össztartományi Gyűlésnek.⁶² A testület kijelölte tárgyalópartnereit, és a szerződéstervezet egy-egy példányát elküldte a tartományokba.

Sikerült előre lépnie a kölcsön ügyében is: májusban megállapodást kötött három amszterdami bankházzal arról, hogy ötmillió guldent bocsátanak az Egyesült Államok rendelkez-

---

⁵⁷ John Adams 1782. január 14-ei levele Van der Capellenhez. In: *The Works of John Adams*, 502–503.; a Kongresszus elnökéhez, 1782. január 14. In: *The Works of John Adams*, 504–506.

⁵⁸ *Jaarboeken*, 1782. 396–397. John Adams 1782. február 28-ai levele John Jay-hez. In: *The Works of John Adams*, 531–532.

⁵⁹ Haarlem, Leiden és Rotterdam 1782. március 18-án, Amszterdam március 19-én küldött petíciót a *Staten Generaal*-hoz. *Jaarboeken*, 1782. 278–299., 300–308., 313–319., 334–336.

⁶⁰ Holland tartomány 1782. március 29-én, Zeeland április 4-én, Overijsszel április 5-én, Utrecht április 10-én, Gelderland április 17-én határozott Adams elismeréséről. *Jaarboeken*, 1782. 286–287., 511–512., 616–617., 516–518., 433–434.

⁶¹ *Jaarboeken*, 1782. 456–459.

⁶² Adams három levélben számolt be a jó hírekről Robert L. Livingston amerikai külügyminiszternek, s arról is, hogy a francia nagykövet fogadást rendezett a Hágába delegált diplomatáknak az Egyesült Államok tiszteletére, melyen őt is bemutatta. John Adams 1782. április 22-ei és 23-ai levelei Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 571–575. Adams azt is elújságolta, hogy mivel tudta, hogy az Orániai herceg beszél angolul, engedélyt kért tőle, hogy ezen a nyelven szólhasson hozzá (a diplomácia nyelve a francia volt), amihez V. Vilmos „mosolyogva adta beleegyezését”. Ezek után átvette megbízólevelét, miközben Adams kifejezte reményét, hogy személye hozzájárulhat a két ország közötti kapcsolat megerősítéséhez, hisz a két nép „ugyanolyan vallású, a szabadág ugyanazon szelleme hatja át őket, s politikai és kereskedelmi érdekeik is kölcsönösek”. John Adams 1782. április 22-ei levele Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 571–572.

zésére 5%-os kamatra.⁶³ Kormánya nevében Adams írta alá a kötelezvényeket, melyekből szeptember végére gyűlt össze másfél millió gulden.⁶⁴

A nyarat ennek intézésével, illetve az egyezményről folytatott tárgyalásokkal töltötte. A holland döntési mechanizmus nehézsége miatt csak augusztus végére érkeztek vissza a vélemények a tartományokból. Ezután a Rendekek felállítottak egy bizottságot, mely szeptemberben egyezett Adamsszal a szerződés szövegét.⁶⁵ A végleges dokumentum aláírására 1782. október 7-én került sor. Az amerikai Kongresszus 1783. január 23-án, a *Staten Generaal* májusban ratifikálta az egyezményt, melyet június 23-án cseréltek ki a két állam között.⁶⁶

A megállapodás huszonkilenc cikkelyt tartalmazott.⁶⁷ Ebből huszonegy megegyezett Adams Kongresszustól kapott megbízásának pontjaival. A legtöbb cikkely a kereskedelemmel és annak szabályozásával foglalkozott, a két állam közötti „örök béke és barátság” megerősítését követően. Biztosították egymást a kereskedelemmel kapcsolatos „szabadságok, jogok és privilégiumok”, valamint a „kölcsonös mentesség és védelem” garantálásáról folyókon, tengereken, szigeteken, kikötőkben és városokban egyaránt.⁶⁸ Megállapodtak, hogy együtt lépnek fel a nyílt tengeren a kalózkodás ellen. Rögzítették azoknak az áruknek a jegyzékét, amelyeket a csempészet kategóriájába soroltak. Megegyeztek, hogy új útra csak útlevelel indulhatnak a hajók, s arról is, hogy mindkét állam határán „szívélyesen” fogadják a másik ország lakóit, a határsértőket viszont feltartóztatják. A háborúban elszenvedett esetleges veszteségekért történő kárpótlást a helyileg illetékes hatóságokra bízták.

A szerződés csak néhány ponton tért el Adams utasításától, s vitára is csak kevés cikkely esetében került sor. Így például Frieslandnek azt a javaslatát, hogy a Holland Köztársaság állampolgárainak jogában álljon földet vásárolni az Egyesült Államokban, Adams csak nehezen tudta elhárítani.⁶⁹ Paul François de Quelen de La Vauguyon, a teljhatalmú francia megbízott meglepedésére viszont külön pontban biztosították Francia- és Spanyolország jogait. Abban is megegyeztek, hogy az Egyesült Államok tiszteletben tartja a hollandok jogait a Kelet- és Nyugat-Indiákon.⁷⁰ Adams nem szívesen egyezett bele abba, hogy az egyezményhez csatolják azokat a holland törvényeket, melyek a református egyház szertartásain kívül minden más nyilvános istentiszteletet korlátoztak, hiszen számára a „lelkiismeret szabadsága szent és sérthetetlen” volt. Végül azonban belenyugodott abba, hogy „azokat a törvényeket, melyek Hollandiában nem engedélyezték a római katolikusoknak, hogy templomuknak tornya legyen, nem lehetett megváltoztatni”.⁷¹

A holland–amerikai barátsági és kereskedelmi egyezményt értékelve Adams a következőket írta: „...összességében nézve, azt hiszem, a szerződés megegyezik a tökéletes kölcsönös-

---

⁶³ A szerződést szeptemberben ratifikálta az amerikai Kongresszus. John Adams 1782. szeptember 29-ei levele La Fayette-hez. In: *The Works of John Adams*, 642.

⁶⁴ A teljes összeg 1786-ra gyűlt össze, melyet 1797-re fizetett vissza az Egyesült Államok. Edler: *The Dutch Republic and the American Revolution*, 215.

⁶⁵ John Adams 1782. szeptember 29-ei levele La Fayette-hez. In: *The Works of John Adams*, 642.

⁶⁶ John Adams 1782. október 8-ai levele Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 646–648.; Edler: *The Dutch Republic and the American Revolution*, 231.

⁶⁷ *Jaarboeken*, 1782. 1161–1181.

⁶⁸ *Jaarboeken*, 1782. 1163.

⁶⁹ John Adams 1782. október 8-ai levele Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 647.

⁷⁰ Adams ezt feleslegesnek találta, s a „holland féltékenység jelének” nevezte, bár egyben az USA „erejét és jelentőségét bizonyító bóként” fogta fel. In: *The Works of John Adams*, 648.

⁷¹ John Adams 1782. október 8-ai levele Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 648.

ség elveivel, és semmi olyat nem tartalmaz, ami hátrányos lenne országunkra nézve, vagy sértené szövetségeseinket, vagy bármely más népet, kivéve Nagy-Britanniát; rá viszont, ha nem születik hamarosan a béke, ez valóban halálos csapást mér.”⁷²

Ha Adams megállapítása ebben a formában nem is teljesen volt helytálló, kétségtelen, hogy az egyezmény aláírásával jelentős előrelépés történt a holland–amerikai kapcsolatban. A Holland Egyesült Tartományok volt a világon a második ország, mely szorosabb kapcsolatba került az Amerikai Egyesült Államokkal. S míg a háború elején megkötött francia–amerikai szövetség hangsúlya inkább a katonai együttműködésen volt,⁷³ s a franciák részéről bizonyos értelemben „adománynak” számított, Hágában a függetlenségi háborúban győztes amerikaiak képviselőjében John Adams egyenrangú szerződést kötött. Az Egyesült Tartományok tulajdonképpen kisebb forradalmon ment át, míg eddig eljutott. A patrioták fokozatosan megtörték a régens oligarchia és a brit párt befolyását, és a kormányt a függetlenségükért harcoló amerikaiak mellé tudták állítani.

ANDREA KÖKÉNY

John Adams and the Beginnings of Dutch-American Relations

2017 marked the 235th anniversary of the beginnings of Dutch-American relations. On April 19, 1782, John Adams was received by the States General in the Hague and recognized as Minister Plenipotentiary of the United States of America. The United Netherlands became the second foreign country to recognize the independence of the United States. This, however, was the beginning of only the official relations as the economic ties had already been strong between the American colonies and the Dutch Republic. The Dutch supplies proved indispensable to the Americans during their war of independence against Great Britain. The small Caribbean Island of St. Eustatius played a key role as a transit port between Europe and the American continent. John Adams arrived in the Netherlands in the summer of 1780, but he had a long way to go till he and the American revolutionary cause found support not only among Dutch businessmen who had an interest in furthering economic cooperation and establishing diplomatic relations, but also in the official circles. Based on primary sources, the essay discusses the early history of Dutch-American relations and the way John Adams achieved diplomatic recognition and received financial support for his country from the Dutch Republic.

---

⁷² John Adams október 8-ai levele Livingstonnak. In: *The Works of John Adams*, 648.

⁷³ 1778. február 6-án kötötték meg az egyezményt, melyben Franciaország elismerte az Amerikai Egyesült Államok függetlenségét. „Szövetségi szerződés Franciaországgal”. In: Bódy Pál – Urbán Aladár: *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez, 1620–1980*. Budapest, 2001. 116–117.; „Treaty of Alliance with France”. In: Commager, Henry Steele (ed.): *Documents of American History*. Vol. I. to 1898. Englewood Cliffs, NJ, 1973. 105–107.